

Forurening af vandløb fra plansiloer i Varde Kommune

Af Susanne Seested og Klaudi Andresen, Varde Kommune

I vinteren 2019-20 konstaterede Varde Kommune 10 forureninger i vandløb, hvor årsagen var forurenede overfladevand fra ensilageplansiloer. I vinteren 2018-19 var det tilsvarende tal 3. Årsagerne til forureningerne er forskellige, men alle med den fællesnævner at vinteren 2019-20 var rekordvåd.

Landmænd vil gerne vandmiljøet

Der er lokale landmænd, som frivilligt deltager i store vådområdeprojekter og etablerer okkersøer for at forbedre vandmiljøet. Nogle landmænd og lodsejere anlægger minivådområder for at forbedre vandmiljøet. Der er husstande på landet, som bliver pålagt at ændre spildevandsafledningen for at beskytte vandmiljøet. Set i det lys er det ærgerligt, at de gode tiltag modarbejdes at nogle enkelte tilfælde, hvor der ledes forurenede vand til vandløb.

Opsporing af en forurening

En forurening fra ensilageplansiloer kan ses med det blotte øje. Forureningen opdages typisk af en åmand i forbindelse med vedligeholdelse af kommunens vandløb. Overfladevand fra ensilagesiloer kan have et højt indhold af organiske stoffer, og hvis det ledes til vandløb, dannes der lammehaler, se figur 1.

Figur 1. De grå-hvide totter i vandet er lammehaler, der sidder fast på planter, grene eller andre fremspring i vandløbet.

Åmanden kontakter Varde Kommunens miljøafdeling, som påbegynder opsporingen af forureningen ved at undersøge drænbrønde i nærheden af stedet med lammehaler. Forureningen kan følges fra drænrør til drænrør ved at se og lugte efter tegn på forurening. Opsporingen kan være over tre km lang og løftning af adskillige brønddæksler for til sidst at ende ved en drænbrønd på et landbrug, hvor der er tegn på forurening på den ene side af drænbrønden men ikke på den anden.

Lammehaler

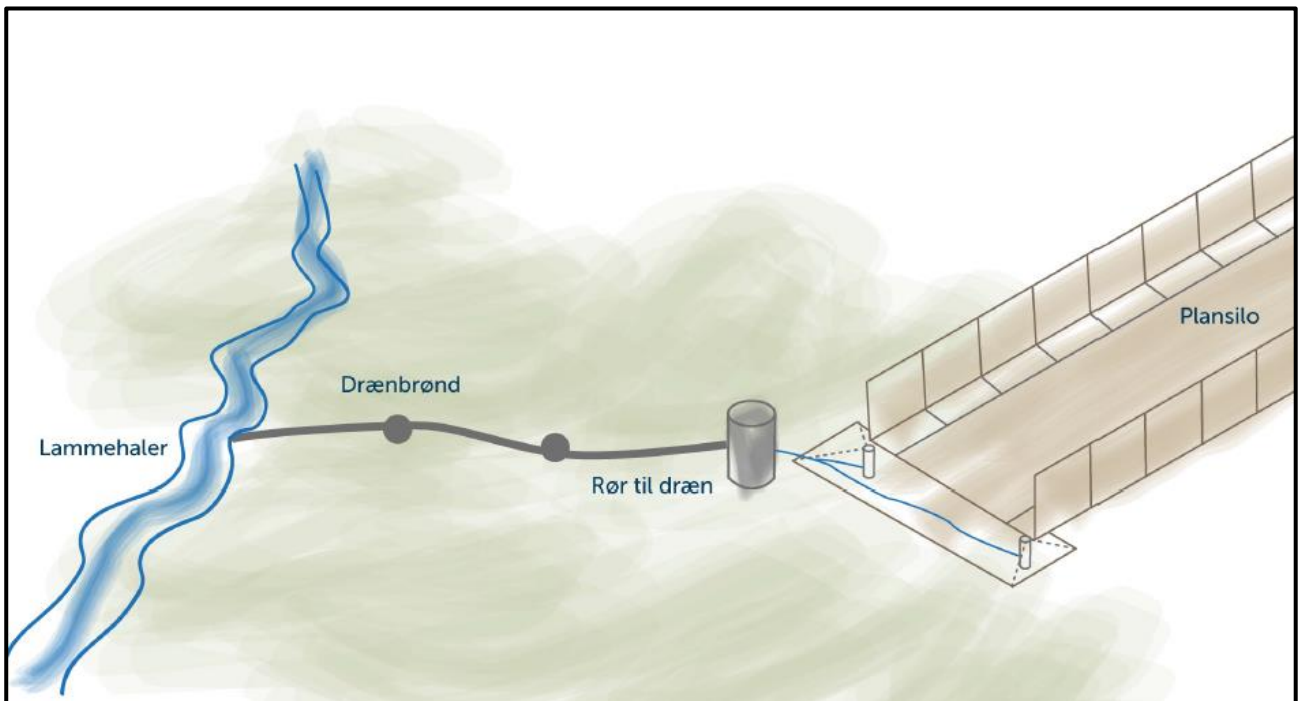
Lammehaler forbruger ilt, når de opformeres og iltmangel er dødeligt for fisk og smådyr.

Lammehaler er kolonier af bakterier, som holdes sammen af den slim, bakterierne udskiller. Bakterierne lever af organiske stoffer og derfor opformeres de så meget, at de bliver synlige, når der er en høj forekomst af organiske stoffer.

Årsager til forureningerne

Der er forskellige årsager til de 10 forureninger af vandløb som Varde Kommune konstaterede i vinteren 2019-2020.

Tre af forureningerne skyldtes, at der var etableret et nedgravet rør direkte fra plansiloens pumpebrønd til drænen. Se figur 2. Systemet virkede på den måde, at der både kunne pumpes overfladevand fra plansiloerne til gyllebeholderen, og når der blev slukket for pumpen, løb det forurenede overfladevand direkte til drænen og videre til vandløbet.

Figur 2. Her er der nedgravet et rør fra plansiloens pumpebrønd til drænen, så forurenede overfladevand ledes direkte til drænen og videre til vandløbet.

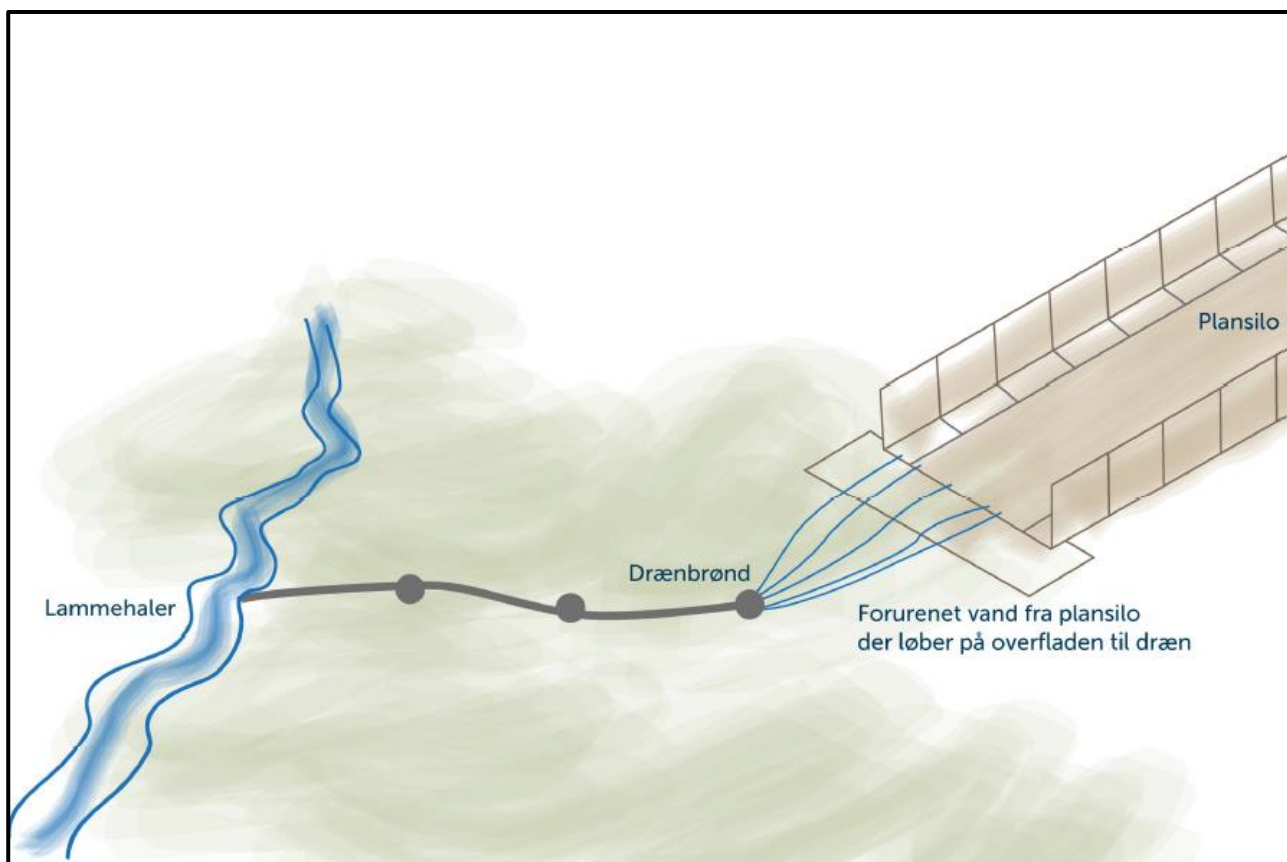
Én forurening skyldtes, at pumpen, der ledte overfladevand fra plansiloerne til gylletank, var slukket. Det gjorde, at forurenede overfladevand i stedet løb i en rist nær plansiloerne og denne rist ledte vandet til drænen og vandløbet.

To af forureningerne skyldtes, at afløbene ved plansiloerne var tildækkede med ensilage, så forurenede overfladevand fra plansiloerne i stedet løb i et afløb nær ved plansiloerne og til drænen og vandløbet.

To forureninger skyldtes, at plansiloerne var uden randzone. Det medførte afstrømning af forurenede vand fra plansiloerne til nærliggende drænen i marken, som førte til et vandløb.

To af forureningerne skyldtes udsprinkling med forurenede overfladevand fra plansiloer via en vandingsmaskine, som ikke blev flyttet. Det medførte vandmættet jord og afstrømning direkte til det nærmeste vandløb i det ene tilfælde og i det andet tilfælde indirekte via drænen.

Ovenstående 6 eksempler er med afstrømning af forurenede vand til vandløb er illustreret i figur 3.

Figur 3. Afstrømning af forurenede overfladevand fra plansilo til drænen og videre til vandløbet. Det sker enten på grund af tildækkede afløb, manglende randzone eller udsprinkling på vandmættet jord.

Der er risiko for en bøde

Når Varde Kommune har konstateret en forurening meddeles landmanden, at forureningen skal stoppes. Kommunen vurderer, hvorvidt forureningen skal meldes til politiet. Hvis forureningen anmeldes til politiet medfører det som regel en bøde på 30.000 kr. Udover bøden risikerer man at skulle betale det beløb, der måtte være sparret ved ikke at have håndteret overfladevandet korrekt.

Hvor giftig er ensilagesaft i forhold til urensset byspildevand?

Ufortyndet ensilagesaft har et biologisk iltforbrug, der er 220 gange højere end urensset byspildevand.

(Kilde: Vandløb, økologi og planlægning, Miljøstyrelsens ferskvandslaboratorium, publikation nr. 21, 1984 (side 68))

Det sker, når ensilagesaft ender i vandløb:

- Fiskeyngel fra ørred og laks dør.
- Vandinsekter dør.
- Livet i vandløbet påvirkes typisk over en lang strækning

Sådan undgår du forurening

Ifølge lovgivningen skal der være en randzone i forbindelse med en ensilageplansilo på 2 meter i bredden og med en hældning på 3% mod afløb. Det betyder, at der kan stå 6 cm vand i plansiloerne før vandet løber ud over betonkanten og eventuelt videre til vandløb.

Derudover er det vigtigt at afløb ikke tildækkes. Når græsset og majsene giver for godt må afdækningen, ensilageplastik og dæk ikke placeres over afløb. Tilstoppede afløb skal kommunen indskærpe. Når der står vand omkring afløb er det tid til at rense dem. Tit skal der blot nogle spark til med en gummistøvle for at fjerne foderrester. Tjek at pumpen, der leder vand fra plansiloer til gylletank/udsprinkling altid virker. Vigtigt er det også, at der ikke er afløb til dræn i nærheden af plansiloerne. Der er større risiko for forurening, når der er saftafløb fra ensilagen.

Ha' styr på plansiloerne:

- Korrekt randzone på 2 meter med 3 % fald til afløb
- Rens afløb – tit skal der blot nogle spark til med en gummistøvle
- Ingen tildækning af afløb med ensilage, plastik eller dæk
- Hold øje med at pumpen virker